

CZU 347.948:008

DOI 10.5281/zenodo.5653531

**VALORILE PATRIMONIULUI CULTURAL
ÎN ASPECTUL EXPERTIZEI JUDICIARE****THE VALUES OF THE CULTURAL PATRI-
MONY IN THE ASPECT OF THE JUDICIAL
EXPERTISE****Alexandru PARENIUC,***doctor în drept, conferențiar universitar***Andrei GHIMPU,***doctorand***Alexandru PARENIUC,***PhD, Associate Professor***Andrei GHIMPU,***PhD student*

Articolul cuprinde o analiză succintă a valorilor patrimoniului cultural în aspectul expertizei judiciare, bazată pe unele aspecte și problematici în apărarea acestor valori ce reprezintă viitorul neamului românesc.

Cuvinte-cheie: organelor judiciare, interpolul pe urmele căutătorilor de comori, expertiza obiectelor de patrimoniu istorico-cultural, factor al pierderii patrimoniului național, circulație a bunurilor materiale expertiza.

The article includes a brief analysis of the values of cultural heritage in the aspect of judicial expertise, based on some aspects and issues in the defense of these values that represent the future of this deep soul nation.

Keywords: judicial bodies, Interpol on traces of treasure hunters, expertise of historical-cultural heritage objects, factor of loss of national heritage, movement of material goods expertise.

Introducere. Bazându-ne pe studiile cercetătorilor din zilele noastre, vom trasa semnificațiile de astăzi ale conceptului de protejare a patrimoniului cultural, ce include și care este rolul acestuia în viața societății. După cum se cunoaște, acest concept este destul de larg și multidimensional, dat fiind faptul că include și cultura materială, și cea spirituală. De asemenea, acest concept este strâns interconectat cu alte categorii ale teoriei culturii, unde în primul rând sunt evidențiate tradițiile, inovațiile și valorile culturale. Totuși, chiar și cu multitudinea de categorii care îi aparțin, acest concept conține propriile sensuri, propria însemnătate și conținut estetic.

Materiale și metode de cercetare aplicate. În limitele de studiu al acestui articol au fost utilizate un spectru larg de surse sub formă de monografii, atât în domeniul dreptului european, cât și în materia protecției bunurilor culturale și spirituale. Studiarea și analiza acestora nu ar fi

Introduction. Based on the studies of today's researchers, we will draw actual meanings of the concept of cultural heritage protection, what does it include and what is its role in the life of society. As it is well known, this concept is quite broad and multidimensional, given the fact, that it includes both material and spiritual culture. Also, this concept is closely interconnected with other categories of culture theory, where traditions, innovations and cultural values are highlighted first of all. However, even with the multitude of categories that belong to it, this concept contains its own meanings, its own essence and aesthetic content.

Applied research materials and methods. Within the study limits of this article, a wide range of sources in the form of monographs have been used as the main research method for conducting this study, both in the field of European law and in the field of protection of cultural and spiritual property. Studying and analyzing them would not have been possible effectively except by using re-

foști posibile în mod eficient decât prin utilizarea metodelor de cercetare, de genul: observația, metoda deducției, metoda comparativă, metoda istorică, metoda logică, precum și cea sistemică.

Rezultate obținute și discuții. Sarcina justiției, atât în cazurile procesului penal, cât și în cele ale procesului civil, este de a stabili adevărul obiectiv în dosarele supuse spre examinare organelor judiciare. Iar rolul principal la stabilirea acestui adevăr revine aplicării cunoștințelor speciale.

Legislația procesual-penală și procesual-civilă prevede, pentru organele de urmărire penală și instanțele de judecată, posibilitatea utilizării cunoștințelor acumulate de specialiști/experti în vederea clarificării unor fapte sau împrejurări de importanță pentru cauza cercetată. Aceste cunoștințe speciale se expun în constatările tehnico-științifice și rapoartele de expertiză.

Expertiza obiectelor de patrimoniu istorico-cultural se solicită în două cazuri:

- în cazurile judiciare (penale sau civile);
- în cazurile de circulație a bunurilor istorico-culturale.

Expertiza i se solicită Muzeului Național de Arte al Republicii Moldova și este realizată de specialiști (muzeologi) angajați în instituția respectivă. Pe cazurile judiciare solicitantul va emite o ordonanță sau o încheiere, în care va expune succint fabula cauzei penale, va formula întrebările și va prezenta materialele, care se pun la dispoziția expertului în conformitate cu legislația procesual-penală.

Formularea întrebărilor se realizează în raport cu obiectul expertizei și cu posibilitățile tehnico-științifice existente. La formularea întrebărilor este necesar să se țină seama de cerințele, pe care trebuie să le îndeplinească acestea:

1) să se refere la obiectul expertizei și să țină cont de gradul de pregătire a expertului/specialistului;

2) să fie clare și precise, cea ce îi va permite expertului/specialistului să înțeleagă sarcinile ce îi revin;

3) să fie formulate astfel, încât să oblige la un răspuns cert (pozitiv sau negativ);

4) să aibă o legătură logică între ele;

search methods, such as: observation, deduction method, comparative method, historical method, logical method, as well as the systemic one.

Results obtained and discussions. The task of justice, both in the cases of the criminal process and in those of the civil process, is to establish the objective truth in the cases submitted for examination to the judicial bodies. And the main role in establishing this truth belongs to the application of special knowledge.

The procedural-criminal and procedural-civil legislation provides, for the criminal investigation bodies and the courts, the possibility to use the knowledge accumulated by specialists / experts in order to clarify some facts or circumstances of importance for the investigated case. This special knowledge is exposed in the technical-scientific ascertainties and the expert reports.

The expertise of historical-cultural heritage objects is required in two cases:

- in judicial cases (criminal or civil);
- in cases of circulation of historical and cultural goods.

The expertise is requested by the National Museum of Arts of the Republic of Moldova and is performed by specialists (museologists) employed within the respective institution. In judicial cases, the applicant will issue an ordinance or a conclusion, in which he will briefly present the fable of the criminal case, will formulate the questions and will present the materials, which will be made available to the expert in accordance with the criminal procedural legislation.

The formulation of the questions is made in relation to the object of the expertise and according to the existing technical-scientific possibilities. When formulating questions, it is necessary to take into account the requirements that they must meet:

1) to refer to the object of the expertise and to take into account the degree of training of the expert / specialist;

2) to be clear and precise, which will allow the expert / specialist to understand his / her tasks;

3) to be formulated in such a way as to compel a definite answer (positive or negative);

4) to have a logical connection between them;

5) not to ask the expert / specialist for as-

5) să nu-i solicite expertului/specialistului aprecieri referitoare la încadrarea juridică și formele vinovăției ori să-i oblige să soluționeze sarcini, care țin de competența organului de urmărire penală.

Expertului/specialistului nu i se vor formula întrebări, care nu țin de competența sa și, respectiv, concluziile lui vor fi întemeiate doar pe specificul cunoștințelor posedate.

Din ansamblul întrebărilor de bază adresate expertului/specialistului vor fi două:

- prezintă oare obiectul dat valoare istorico-culturală sau nu?
- la cât se estimează valoarea obiectului prezentat?

În cazurile de circulație a bunurilor materiale expertiza se va solicita de persoanele particulare, care își declară dorința de a scoate de pe teritoriul vamal al Republicii Moldova unele obiecte de artă, care nu prezintă valoare artistică.

Solicitarea expertizei se va face printr-o cerere a persoanei particulare, în care se vor indica următoarele: datele proprietarului obiectului, descrierea obiectului și răspunsul la întrebarea dacă obiectul prezintă valoare istorico-culturală.

În final, concluzia expertizei este formulată de o comisie constând din trei specialiști și relatată într-un aviz de expertiză, semnată de toți membrii comisiei și aprobată de directorul instituției.

Este de menționat, că formularea concluziei de expertiză nu este făcută în conformitate cu un regulament, care să conțină criteriile de evaluare a bunurilor istorico-culturale, deoarece un asemenea regulament în Republica Moldova nici nu există. Concluzia de expertiză se formulează în baza intuiției experților și în conformitate cu precedentele altor state [3, p.92-93].

De exemplu, în Federația Rusă examinarea pentru expertiză a valorilor istorico-culturale se face sub toate aspectele, apreciindu-se gradul de originalitate, autorul, denumirea, locul și timpul creării, materialul și tehnica de executare, se fixează mărimile și condițiile de păstrare. Emițând concluziile de expertiză, specialiștii ruși utilizează anumite criterii prestabilite de apreciere (regulament), care permit să se analizeze valorile în baza unor principii unice, dar, totodată, oferă posibili-

assessments regarding the legal classification and the forms of guilt or to oblige them to solve tasks, which are within the competence of the criminal investigation body.

The expert / specialist will not be asked questions that do not fall within his / her competence and, respectively, his / her conclusions will be based only on the specifics of the knowledge possessed.

From the set of basic questions addressed to the expert / specialist, there will be two:

- does the given object present historical-cultural value or not?
- what is the estimated value of the presented object?

In cases of material goods' movement, the expertise will be requested by private individuals, who declare their desire to remove from the customs territory of the Republic of Moldova some art objects that do not have artistic value.

The request for the expertise will be made by an application of the private person, in which the following will be indicated: information about the owner of the object, description of the object and the answer to the question if the object has historical-cultural value.

Finally, the conclusion of the expertise is formulated by a commission consisting of three specialists and reported in an expert notification, signed by all members of the commission and approved by the director of the institution.

It should be mentioned that the formulation of the expert conclusion is not made in accordance with a regulation, which should contain criteria for the evaluation of historical and cultural assets, because such a regulation in the Republic of Moldova does not even exist. The conclusion of the expertise is formulated based on the intuition of the experts and in accordance with the precedents of other states [3, p.92-93].

For example, in the Russian Federation the examination for expertise of historical and cultural values is done in all aspects, assessing the degree of originality, the author, the name, place and time of creation, material and technique of execution, as well as sizes and storage conditions. By issuing the expert conclusions, the Russian specialists use certain pre-established assessment criteria (regulation), which allow the values to be

tatea verificării, în caz de necesitate, a concluziilor emise. Deci, exemple pozitive în lume există. Trebuie doar să preluăm experiența altor state, lucru care ne-ar permite să asigurăm realizarea cerințelor înaintate față de concluziile emise în rezultatul expertizelor.

Concluzia trebuie să fie clară, corectă și argumentată sub aspect științific în ceea ce privește valoarea artistică a obiectului și datele despre evaluarea lui în condițiile în care aceasta se solicită.

Un factor de mare importanță îl reprezintă și traficul ilicit de bunuri culturale ceea ce este unul dintre pericolele ce prejudiciază și amenință valorile naționale. Acest fenomen este comun statelor în proces de tranziție. În Republica Moldova fenomenul a luat amploare în diferite etape ale dezvoltării acesteia după independență, generată de legislația pe care o avem în domeniul protecției patrimoniului. Republica Moldova, ca orice altă țară, se confruntă cu forme ale criminalității organizate, printre care și contrabanda cu bunuri culturale, spălarea banilor proveniți din aceste activități ilicite, în detrimentul economiei naționale. Se observă faptul că în țară se produce o profesionalizare a mediilor criminale ce fac trafic ilicit de bunuri culturale și o amplificare a cazurilor de trafic ilicit de bunuri culturale. Exemple bine cunoscute: colecția de bunuri culturale confiscată în Aeroportul din Amsterdam, colecția de monede antice confiscată la vama Cahul-Oancea sau gruparea criminală care se ocupa de comerțul bunurilor culturale, depistată în luna aprilie 2016 [4].

Conform acestui criteriu, din sursele mass-media pot fi selectate mai multe articole ce reflectă ilegalitățile din acest domeniu într-o perioadă determinată de timp (2009-prezent):

Ziarul *Timpul* abordează critic acest fenomen. În numărul din 5 noiembrie 2009 apare articolul Angelinei Olaru „Interpolul pe urmele căutătorilor de comori din Republica Moldova”. Articolul reflectă problema acestui fenomen, fiind prezentat și cazul contrabandei depistate în Aeroportul din Amsterdam din anul 2006, când în poșta diplomatică moldovenească au fost descoperite 26 de obiecte arheologice în valoare de peste 300 000 euro⁴. Acest subiect este abordat de portalul *Unimedia* la 26 mai 2011, fiind pre-

analyzed based on unique principles, but also offer the possibility to verify, if necessary, the conclusions issued. So there are positive examples in the world. We just need to take the experience of other states, which would allow us to ensure the fulfillment of the requirements submitted to the conclusions issued as a result of the expertise.

The conclusion must be clear, correct and scientifically reasoned in terms of the artistic value of the object and the data on its evaluation in the conditions in which it is required.

The illicit trafficking of cultural goods is also a factor of great importance, which is one of the dangers that prejudices and threatens national values. This phenomenon is common to states in transition. This phenomenon has spread in different stages of its development after independence in the Republic of Moldova, generated by the legislation we have in the field of heritage protection. The Republic of Moldova, like any other country, faces forms of organized crime, including smuggling of cultural goods, money laundering from these illicit activities, to the detriment of the national economy. It is observed that in the country there is a professionalization of criminal environments that commit illicit trafficking in cultural goods and an increase in cases of illicit trafficking in cultural goods. Well known examples: collection of cultural property confiscated in Amsterdam airport, collection of antique coins confiscated at the Cahul-Oancea customs or the criminal group dealing with the trade of cultural goods, detected in April 2016 [4].

According to this criterion, several articles can be selected from the media sources that reflect the illegalities in this field in a certain period of time (2009 - present):

The newspaper *Timpul* critically addresses this phenomenon. In the issue of November 5, 2009 appeared the article by Angelina Olaru “Interpol on the Traces of Treasure Hunters in the Republic of Moldova”. The article reflects the problem of this phenomenon, being also presented the case of smuggling detected in Amsterdam Airport since 2006, when 26 archeological objects worth over 300,000 euros⁴ were discovered in the Moldovan diplomatic post. This topic was addressed by the *Unimedia* portal on May 26, 2011, presenting the

zentat cazul unui cetățean din Republica Moldova care a fost arestat pentru contrabandă cu monede antice. Vameșii ucraineni de la postul vamal Cuciurgan au găsit într-o pungă de plastic, printre lucrurile personale ale bărbatului, o monedă de argint și 20 de monede de cupru. Potrivit oamenilor legii, suspectul le-a achiziționat în Odessa, iar, potrivit experților, monedele confiscate datează cu sec. III-I î. Hr și IV-III î.Hr [5]. Statistica cazurilor reflectate în presă continuă cu știrea din 5 mai 2012 din care aflăm despre contrabanda cu monede istorice la frontiera moldo-romană, difuzată de postul de televiziune publică [6].

În timpul controlului vamal, desfășurat asupra autocarului cu ruta regulată Chișinău-București, au fost depistate, în bagajul unui cetățean român în vârstă de 40 ani, 204 monede metalice, istorice, nedeclarate. Monedele erau colectate din diferite țări și din perioade istorice diferite, începând cu anul 1600 și până în prezent. Acestea urmau să ajungă pe teritoriul României. Colectionarul depistat cu monede nu a prezentat niciun act care ar fi confirmat proveniența acestora, făcând aluzie că sunt monede simple și nu reprezintă o semnificație istorică. Organul vamal a recurs la reținerea monedelor pentru stabilirea valorii culturale și pentru efectuarea expertizei de specialitate. În ziarul *Adevărul* din 12 august 2012, în articolul „Republica Moldova a ajuns prada vânătorilor de comori”, se explică faptul că, deși avem o lege ce protejează patrimoniul, siturile continuă să fie devastate de arheologi neautorizați, care nu sunt pedepsiți [7].

Prezentând exemplul colecției din Amsterdam care a fost repatriată în Republica Moldova, autorul articolului aduce în atenția cititorilor încă un caz de trafic ilicit, când o altă colecție de obiecte din aur și argint a fost depistată de poliția din Germania, presupunându-se că, la fel, provin din Republica Moldova. Tot în *Adevărul*, la 12 noiembrie 2012 apare articolul „Falerele de la Tvardița vor fi căutate de poliție”.

Articolul reflectă faptul că arheologii vor sesiza organele de drept pentru a investiga cazul celor două falere din argint poleite cu aur, dispărute din satul Tvardița, Taraclia. Aceste piese de mare valoare, care datează din secolele III-II î.Hr.,

case of a citizen of the Republic of Moldova who was arrested for smuggling of antique coins. Ukrainian customs officers at the Cuciurgan customs post found in a plastic bag, among the man's personal things, a silver coin and 20 copper coins. According to law enforcement, the suspect bought them in Odessa, and, according to experts, the confiscated coins date back to the III-I centuries BC and IV-III centuries BC [5]. The statistics of the cases reflected in the press continue with the news from May 5, 2012 from which we learn about the smuggling of historical coins at the Moldovan-Romanian border, broadcast by the public television station [6].

204 metallic, historical, undeclared coins were found in the luggage of a 40-year-old Romanian citizen, during the customs control, carried out on the bus with the regular route Chisinau-Bucharest. Coins were collected from different countries and from different historical periods, from 1600 to the present. These were to reach the territory of Romania. The collector found with coins did not present any document that would have confirmed their origin, alluding that they are simple coins and do not represent a historical significance. The customs body resorted to the withholding of coins to establish the cultural value and to carry out the specialized expertise. In the newspaper *Adevărul* of August 12, 2012, in the article “The Republic of Moldova Has Fallen Prey to Treasure Hunters”, it is explained that, although we have a law that protects the heritage, the sites continue to be devastated by unauthorized archaeologists, who are not punished [7].

Presenting the example of the Amsterdam collection that was repatriated to the Republic of Moldova, the author brings to the readers' attention another case of illicit trafficking, when another collection of gold and silver objects was found by the German police, assuming that, they also come from the Republic of Moldova. On November 12, 2012, also in the newspaper *Adevărul*, appears the article “Medal-shaped Ornament from Tvardița Will be Searched by the Police”.

The article reflects the fact that archaeologists will notify the law enforcement bodies to investigate the case of the two gold-polished silver medal-shaped ornaments, missing from the village of Tvardița, Taraclia. These valuable pieces, dat-

au fost găsite în 1965 de un tractorist, în timpul lucrărilor agricole și mult timp au înfrumusețat o fântână din sat.

Obiectele, lucrate cu multă finețe, s-au păstrat ba acasă la fostul director al muzeului din sat, ba în safeul băncii din localitate, iar din 2010 urma lor a fost pierdută. La 31 octombrie 2012, pe site-ul *point.md* apare articolul „Căutătorii de comori devastează zonele arheologice din țara noastră” [8]. Articolul prezintă faptul că căutătorii de comori caută metale prețioase și nu sunt interesați de valoarea culturală și istorică a bunurilor, iar știința este cea care rămâne fără dovezi ale contextului în care se descoperă obiectele. Vlad Vornic, directorul Agenției Naționale Arheologice, menționa pentru acest site că, potrivit unor informații, obiectele de patrimoniu sunt vândute peste hotare și că acum câțiva ani un funcționar cu pașaport diplomatic a fost prins la graniță cu o colecție de obiecte unicat, descoperite pe teritoriul Republicii Moldova. Un alt articol, apărut pe site-ul postului de televiziune *Publika* din 10 iunie 2013, avea titlul „Vânătorii de comori: fură istoria și o vând peste hotare pentru zeci de mii de euro, iar legea prevede pedepse blânde” [9]. *ProTV Chișinău*, la 29 iulie 2014, difuza știrea despre un tânăr de 30 ani din satul Chirianca, Strășeni, care și-a cumpărat un detector de metal din Rusia și cercetează împrejurimile localității [10]. Este relatat faptul că tânărul a descoperit 8 bombe, dar, din păcate, jurnaliștii nu prezintă în știre faptul că intențiile căutătorilor de comori contravin legislației și ei, conform legii, trebuie trași la răspundere. În baza acestei știri, instituțiile legii trebuiau să fie sesizate, iar tânărul oprit din activitatea ilicită de distrugere a siturilor arheologice. În *Jurnal de Chișinău* din 18 februarie 2014 avem un articol semnat de Ștefănița Ponta – „Arheologii cer înăsprirea pedepselor pentru căutătorii ilegali de comori”. Este prezentat cazul celor 728 de monede găsite de vameșii moldoveni printre coletele ce urmau să ajungă din Turcia în Republica Moldova [11]. Tot despre acest tezaur monetar scria portalul de știri *realitatea.md* la 30 ianuarie 2014 [12]. Vameșii au prezentat în cadrul unei conferințe de presă acest caz răsunător, când au fost găsite 13,5 kg de aur și argint, 728

ing from the 3rd - 2nd centuries BC, were found in 1965 by a tractor driver during agricultural work and for a long time beautified a village fountain.

The objects, worked with great finesse, were kept either at the home of the former director of the village museum, or in the safe of the local bank, and since 2010 their trace has been lost. On October 31, 2012, the article “Treasure Hunters Devastate the Archaeological Areas of Our Country” appears on the *point.md* website [8]. The article presents the fact that treasure hunters are looking for precious metals and are not interested in the cultural and historical value of the goods, and science is the one that remains without evidence of the context in which the objects are discovered. Vlad Vornic, the director of the National Archaeological Agency mentioned for this site that, according to some information, the heritage objects are sold abroad and that a few years ago an official with a diplomatic passport was caught at the border with a unique collection of objects discovered on the territory of the Republic of Moldova. Another article, published on the website of *Publika* on June 10, 2013, was entitled “Treasure Hunters: Steal History and Sell It Abroad for Tens of Thousands of Euros, and the Law Provides Gentle Punishments” [9]. *ProTV Chișinău*, on July 29, 2014, broadcast the news about a 30-year-old man from the village of Chirianca, Strășeni, who bought a metal detector from Russia and is investigating the surroundings of the locality [10]. It is reported that the young man discovered 8 bombs, but, unfortunately, the journalists do not present in the news the fact that the intentions of the treasure hunters contravene the legislation and they, according to the law, must be held liable. Based on this news, the law enforcement institutions had to be notified, and the young man stopped from the illicit activity of destroying the archeological sites. In *Jurnal de Chișinău* from February 18, 2014 we have an article signed by Ștefănița Ponta – “Archaeologists Demand Tougher Penalties for Illegal Treasure Hunters”. The case of the 728 coins found by Moldovan customs officers among the parcels that were to arrive from Turkey to the Republic of Moldova is presented [11]. The news portal *realitatea.md* also wrote about this monetary treasure

de monede antice și medievale și două statuete. Obiectele confiscate au fost transmise Muzeului Național de Istorie a Moldovei. Pe portalul de știri independent.md, la 22 iunie 2015, apare știrea despre contrabanda cu monede rusești la frontiera moldo-română. Peste 700 de monede de colecție rusești, bătute în scop aniversar pentru a marca o sută de ani de la nașterea lui Lenin, au fost descoperite de polițiștii de frontieră de la Albița, ascunse în bagajele unui tânăr din Republica Moldova [13].

Totodată comerțul ilegal cu artă sau obiecte arheologice contravine normelor juridice naționale și internaționale, iar termenul trafic ilicit de bunuri culturale poate aborda o gamă largă de practici, în funcție de legislația națională și internațională în vigoare. O parte din acțiunile care se încadrează în noțiunea generală de trafic ilicit sunt:

1. Furturi din muzee, situri arheologice, religioase și alte locuri publice sau private ținute în conservare.

2. Săpături arheologice ilicite.

3. Îndepărtarea bunurilor culturale din teritoriul unui stat, în timpul conflictelor armate sau al ocupației militare.

4. Export și import ilicit de bunuri culturale.

5. Transfer ilegal de proprietate asupra bunurilor culturale (vânzare, cumpărare, asumarea datoriilor ipotecare, schimb, donație).

6. Comerțul cu documente false al bunurilor de patrimoniu.

7. Trafic de bunuri culturale falsificate.

În **concluzie**, menționăm că protecția patrimoniului este o investiție în dezvoltarea durabilă a unei țări, iar bunurile culturale de patrimoniu reprezintă o resursă strategică a cărei degradare sau distrugere, înstrăinare este ireversibilă. Un factor al pierderii patrimoniului național mobil este și traficul ilicit de bunuri culturale mobile. Apărut ca un viciu al secolului XIX, odată cu sporirea numărului de aventurieri și arheologi amatori, traficul ilicit de bunuri culturale a devenit pentru unii o afacere profitabilă, pentru alții o sursă de a-și investi veniturile, iar pentru alții o plăcere. În Republica Moldova înstrăinarea bunurilor de patrimoniu a început din perioada foametei, atunci când multe obiecte de

on January 30, 2014 [12]. Customs officers presented this resounding case at a press conference, when 13.5 kg of gold and silver, 728 ancient and medieval coins and two statuettes were found. The confiscated objects were sent to the National Museum of History of Moldova. On the news portal *independent.md*, on June 22, 2015, the news about the smuggling of Russian coins at the Moldovan-Romanian border appeared. More than 700 Russian collector coins, minted for the 100th anniversary of Lenin's birth, were discovered by border police in Albița, hidden in the luggage of a young man from the Republic of Moldova [13].

At the same time, the illegal trade in art or archaeological objects contravenes national and international legal norms, and the term illicit trafficking in cultural goods can address a wide range of practices, depending on the national and international legislation in force. Some of the actions that fall within the general notion of illicit trafficking are:

1. Thefts from museums, archeological, religious sites and other public or private places kept in conservation.

2. Illicit archaeological excavations.

3. Removal of cultural property from the territory of a state, during armed conflicts or military occupation.

4. Illicit export and import of cultural goods.

5. Illegal transfer of ownership of cultural property (sale, purchase, assuming mortgage debt, exchange, donation).

6. Trade in false documents of patrimonial goods.

7. Trafficking in counterfeit cultural goods.

In **conclusion**, we mention that heritage protection is an investment in the sustainable development of a country, and cultural heritage assets are a strategic resource whose degradation or destruction, alienation is irreversible. A factor of the loss of the mobile national patrimony is also the illicit trafficking of movable cultural goods. Appearing as a vice of the nineteenth century, with the increase in the number of adventurers and amateur archaeologists, illicit trafficking in cultural goods has become for some a profitable business, for others a source of investing their income, and for others a pleasure. In the Republic of Moldova, the alienation of heritage goods began during the peri-

preț erau trecute peste granița țării, realizându-se schimbul pe produse alimentare. Pe durata războiului, obiectele de patrimoniu erau fie transportate în alte regiuni, fie îngropate în pământ, fără a mai fi găsite ulterior. Oficial, despre primele dispariții ale pieselor de patrimoniu s-a început a discuta și a se scrie după decesul arheologului Ion Casian Suruceanu, a cărui colecție impresionantă de antichități a suscitât interesul amatorilor. Astfel, bunurile culturale din această colecție privată au început a dispărea, fiind comercializate pe căi de contrabandă în alte state [14].

Așa dar, traficul ilicit de bunuri culturale este generat de sistemele corupție (sistemul vamal, organul de urmărire penală, sistemul judecătoresc), de situația economică, dar și de educația cetățenilor care nu percep valoarea națională a bunurilor culturale. Perioada de tranziție, prin care trece Republica Moldova, influențează negativ domeniul protejării valorilor culturale. De la declararea independenței, Republica Moldova s-a obligat să respecte prevederile tratatelor internaționale și a adoptat propria legislație privind ocrotirea patrimoniului, însă cazuri de comercializare a bunurilor de patrimoniu cunoaștem tot și tot mai multe. Chiar dacă valorile culturale posedă un regim juridic special, acestea rămân să fie expuse unor pericole și infracțiuni ca furtul, jaful, tâlhăria, delapidarea sau distrugerea intenționată.

od of famine, when many valuables were crossed across the country, exchanging food. During the war, heritage objects were either transported to other regions or buried in the ground, not being found later. Officially, the first disappearances of the heritage pieces began to be discussed and written after the death of the archaeologist Ion Casian Suruceanu, whose impressive collection of antiques aroused the interest of amateurs. Thus, the cultural goods in this private collection began to disappear, being smuggled into other states [14].

Thus, the illicit trafficking of cultural goods is generated by corruption systems (customs system, criminal investigation body, judicial system), by the economic situation, but also by the education of citizens who do not perceive the national value of cultural goods. The transition period, through which the Republic of Moldova passes, negatively influences the field of protection of cultural values. Since declaring independence, the Republic of Moldova has undertaken to comply with the provisions of international treaties and has adopted its own legislation on heritage protection, but we find out more and more cases of trade in heritage assets. Even if cultural values have a special legal regime, they remain exposed to dangers and crimes such as theft, robbery, embezzlement or intentional destruction.

Referințe bibliografice

Bibliographical references

1. <https://patrimoniu100.ro/abc-ul-patrimoniului/patrimoniul-intre-protejare-si-distrugere/>. „Patrimoniul este ceea ce strămoșii noștri au păstrat, au creat și le-au lăsat ca moștenire descendenților lor, uneori pentru a ne aminti despre ei și viața lor, uneori din întâmplare”.
2. Баллер Э. А. Социальный прогресс и культурное наследие. М.: Наука, 1987. 160 с. / Baller E. A. Social'nyi progress i kul'turnoe nasledie. M.: Nauka, 1987, 160 p.
3. S. Nestor, L. Luchin. Ordonarea expertizelor judiciare pentru cercetarea infracțiunilor îndreptate împotriva valorilor culturale În: Protecția juridică a valorilor culturale în Republica Moldova, Chișinău, 2008, p. 92,93.
4. „Interpolul, pe urmele căutătorilor de comori”, Timpul, 5 noiembrie 2009. În: <http://www.timpul.md/articol/interpolul-pe-urmele-cautatorilor-de-comori-din-rm-4854.html> (accesat 25.08.2021)
5. <http://unimedia.info/stiri/un-moldovean-arestat-pentru-contrabanda-de-monedede-antice-34342.html> (accesat 25.08.2021)
6. [http://www.publika.md/contrabanda-cu-monedede-istorice-la-frontiera-moldo roma-](http://www.publika.md/contrabanda-cu-monedede-istorice-la-frontiera-moldo-roma)

- na_829381.html (accesat 25.08.2021)
7. Anastasia Nani, „Republica Moldova a ajuns prada vânătorilor de comori”, *Adevărul*, 17 august 2012. În: http://adevarul.ro/moldova/actualitate/republica-moldova-ajuns-prada-vanatorilor-comorivezi-video-1_50aec6db7c42d5a663a0463a/index.html (accesat 25.08.2021)
  8. „Căutătorii de comori devastează zonele arheologice din țara noastră”, *point.md*, 31 octombrie 2012. În: <http://point.md/ro/noutati/obschestvo/cautatorii-de-comori-devasteaza-zonele-arheologice-din-tzara-noastra> (accesat 25.08.2021)
  9. „Vânătorii de comori: fură “istoria” și o vând peste hotare pentru zeci de mii de euro, iar legea prevede pedepse blânde”, 10 iunie 2013. În: http://www.publika.md/vanatorii-de-comori-fura-istoria-si-o-vand-peste-hotare-pentru-zeci-de-mii-de-euro-iar-legea-prevede-pedepse-blande_1439051.html (accesat 25.08.2021)
  10. <http://protv.md/stiri/social/un-tanar-din-straseni-in-cautari-de-comori-periculoase-agasit---641041.html> (accesat 13.02.2016)
  11. jc.md/arheologii-cer-inasprirea-pedepse-pentru-cautatorii-ilegali-de-comori/ (accesat 25.08.21)
  12. http://www.realitatea.md/contrabanda-de-milioane-cu-aur-i-monedede-antice-aces-te-capturi-sunt-cele-mai-mari-din-ultimii-15-ani-video_11.html (accesat 25.08.2021)
  13. <http://independent.md/foto-contrabanda-cu-monedede-rusesti-la-frontiera-moldo-romana/#.VuQUAcKaQ1g> (accesat 25.08.2021).
  14. Maia Mileac. Cunoașterea de către elevi a fenomenului traficului ilicit de bunuri culturale, *Universitatea Pedagogică de Stat “Ion Creangă”*. p.25-27.
  15. Iurie Bulai, Rodica Bulai. Pericolul social al infracțiunilor care atentează la valorile istorico-culturale. În: *Materialele conferinței „Protecția juridică a valorilor culturale în Republica Moldova”*. Chișinău, 2008.
  16. Ion Guleac. „Protecția monumentelor culturii – îndatorare fundamentală a cetățenilor Republicii Moldova”. În *Materialele Conferinței Științifico-Practice Internaționale*, 21-22 septembrie 2007. Chișinău, 2008.
  17. Sergiu Musteață. „Patrimoniul cultural al Republicii Moldova. Considerații generale”. În: *Angustia*, 17-18, 2014.
  18. Păstrarea patrimoniului cultural în țările europene. *Materialele Conferinței Științifice Internaționale*, 25-26 septembrie 2008. Chișinău, 2009.

Despre autori

Alexandru PARENİUC,
*doctor în drept, conferențiar universitar,
 șef adjunct al Direcției studii și management
 al calității a Academiei „Ștefan cel Mare”
 a MAI al Republicii Moldova,
 e-mail: alexandru.parenıuc@mai.gov.md*

Andrei GHIMPU,
*doctorand, Școala doctorală
 „Științe penale și drept public” a Academiei
 „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova,
 e-mail: andrei.ghimpu@igp.gov.md*

About authors

Alexandru PARENİUC,
*PhD, associate professor,
 Deputy Head of the Studies and Quality
 Management Department of the Academy “Ștefan
 cel Mare” of the MIA of the Republic of Moldova,
 e-mail: alexandru.parenıuc@mai.gov.md*

Andrei GHIMPU,
*PhD student, Doctoral School
 “Criminal Sciences and Public Law”
 of the Academy “Ștefan cel Mare”
 of the MIA of the Republic of Moldova,
 e-mail: andrei.ghimpu@igp.gov.md*